

ЗИГМУНД ФРОЙД УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНА

КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ

ЗАТВЕРДЖЕНО
Вченою радою університету

Протокол № 10 від
«11» червня 2025 р.

ПСИХОДІАГНОСТИКА

СИЛАБУС

Освітній рівень: Перший (бакалаврський)

Галузь знань: С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини»

Спеціальність: С4 Психологія

Освітньо-професійна програма "Психологія"

Статус дисципліни: обов'язкова

Форма навчання: денна

<u>Форма навчання</u>	<u>Курс</u>	<u>Семестр</u>	<u>Лекції (год.)</u>	<u>Практичні (год.)</u>	<u>Самостійна робота студента (год.)</u>	<u>Разом (год.)</u>	<u>Залік (сем.)</u>
<u>Денна</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>20</u>	<u>14</u>	<u>56</u>	<u>90</u>	<u>3</u>

Київ-ЗФУУ
2025

1. Загальна інформацію про викладача (лектора, асистента).

Михайло Вігдорчик

кандидат медичних наук, доцент кафедри психології ЗФУУ

Контактна інформація: e-mail: office@usfu.com.ua

2. Назва, код дисципліни і кількість кредитів

На вивчення навчальної дисципліни «Психодіагностика» відводиться 90 годин
3 кредити ЄКТС.

3. Час і місце проведення навчальної дисципліни

Вивчення здійснюється протягом 3 семестру на 2-ому курсі навчання.

4. Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни

Забезпечення підготовки фахівців у галузі психології здійснюється за системним принципом наступності дисциплін, що формують у студентів поступове оволодіння теоретичними знаннями, практичними навичками та професійними компетентностями.

Пререквізити:

- Загальна психологія — формує базові знання про психічні процеси та властивості особистості, які є предметом діагностики.
- Вікова психологія — дає знання про закономірності розвитку психіки на різних етапах онтогенезу, необхідні для вікової діагностики.
- Соціальна психологія — допомагає враховувати соціальні чинники у процесі діагностики.
- Методи дослідження в психології — забезпечують методологічну базу для проведення психодіагностичних процедур.
- Анатомія центральної нервової системи та фізіологія вищої нервової діяльності — створюють біологічне підґрунтя для розуміння психічних функцій, які оцінюються у психодіагностиці.

Постреквізити:

Засвоєння курсу «Психодіагностика» є базою для подальшого вивчення таких навчальних дисциплін:

- Патопсихологія — вивчає психологічні прояви та механізми психічних розладів для їх діагностики й корекції.
- Клінічна психологія — досліджує психічні процеси та поведінку в умовах хвороби, забезпечуючи психологічну допомогу пацієнтам.
- Основи психофармакології — розглядають вплив лікарських препаратів на психіку та їх застосування у лікуванні психічних розладів.
- Основи нейрокорекції — формують знання й навички використання методів корекції та розвитку психічних функцій на основі роботи нервової системи.

5. Характеристика навчальної дисципліни

Програма з дисципліни «Психодіагностика» призначена для здобувачів вищої освіти психологічного профілю, які мають опанувати теоретичні основи та практичні методи психологічної діагностики.

Курс забезпечує:

- формування системних знань про принципи, методи та інструменти психодіагностики;
- розвиток умінь застосовувати психодіагностичні методики для оцінки індивідуально-психологічних особливостей, емоційних станів та рівня розвитку особистості;
- підготовку до подальшого використання психодіагностики у консультуванні, психотерапії та наукових дослідженнях;
- засвоєння етичних норм і стандартів психодіагностичної діяльності.

6. Призначення навчальної дисципліни.

Навчальна дисципліна «Психодіагностика» є базовим професійно-орієнтованим курсом у підготовці майбутніх психологів, спрямованим на формування знань і практичних навичок у сфері психологічної діагностики.

Дисципліна призначена щодо:

- забезпечення теоретичного та методичного підґрунтя психодіагностичної діяльності;
- розвитку умінь застосовувати психодіагностичні методики у практиці психолога;
- формування компетентності у виборі, проведенні та інтерпретації психодіагностичних досліджень;
- підготовки здобувачів освіти до використання психодіагностики у консультуванні, психотерапії та наукових дослідженнях.

7. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Психодіагностика» є формування у здобувачів вищої освіти системних знань про теоретичні засади, методи та інструменти психологічної діагностики, а також розвиток практичних умінь щодо застосування психодіагностичних методик для оцінки індивідуально-психологічних особливостей, емоційних станів та рівня розвитку особистості.

8. Завдання вивчення дисципліни

Основними завданнями вивчення дисципліни «Психодіагностика» є:

- Ознайомлення здобувачів освіти з теоретичними основами психодіагностики та її місцем у системі психологічних наук.
- Формування знань про методи та інструменти психодіагностики (тести, опитувальники, проєктивні методики, спостереження тощо).
- Розвиток умінь застосовувати психодіагностичні методики для оцінки індивідуально-психологічних особливостей, емоційних станів та рівня розвитку особистості.

- Навчання принципам інтерпретації результатів психодіагностики та їх використання у практиці психологічного консультування, психотерапії й наукових дослідженнях.
- Формування професійної компетентності у виборі адекватних методів діагностики відповідно до мети та контексту дослідження.
- Засвоєння етичних норм і стандартів психодіагностичної діяльності для забезпечення достовірності та безпечності результатів.

8.1. У результаті вивчення навчальної дисципліни «Психодіагностика» здобувач вищої освіти повинен

Знати:

- теоретичні основи психодіагностики та її місце у системі психологічних наук;
- класифікацію, принципи та особливості застосування психодіагностичних методів (тести, опитувальники, проективні методики, спостереження тощо);
- правила інтерпретації результатів психодіагностичних досліджень;
- етичні норми та стандарти проведення психодіагностики;
- можливості використання психодіагностики у консультуванні, психотерапії та наукових дослідженнях.

Уміти:

- обирати адекватні психодіагностичні методики відповідно до мети та контексту дослідження;
- проводити психодіагностичні процедури та збирати достовірні дані;
- аналізувати та інтерпретувати результати психодіагностичних досліджень;
- застосовувати психодіагностичні інструменти у практиці психолога (освітній, клінічний, консультативний контекст);
- дотримуватися етичних принципів у процесі психодіагностичної діяльності.

9. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Психодіагностика, класифікація методів, області застосування, психометричні та проективні методи. Області застосування та особливості використання результатів. Поняття «цільовий симптом». Інтерпретаційні алгоритми.

1. Класифікація методів психодіагностики

- Психометричні методи: стандартизовані тести, опитувальники, шкали (IQ-тести, особистісні опитувальники). Важливі для кількісної оцінки психічних властивостей.
- Проективні методи: малюнкові тести, асоціативні методики, інтерпретація образів (наприклад, тест Роршаха). Використовуються для виявлення глибинних, несвідомих процесів.
- Клініко-біографічні та спостереження: аналіз життєвого шляху, поведінки,

інтерв'ю.

2. Области застосування та використання результатів

- Освіта (профорієнтація, діагностика здібностей).
- Клінічна психологія (виявлення симптомів, діагностика розладів).
- Організаційна психологія (відбір персоналу, оцінка компетенцій).
- Результати використовуються для корекції, прогнозування, планування індивідуальної чи групової роботи.

3. Поняття «цільовий симптом»

- Це ключовий прояв або характеристика, на яку спрямована діагностика.
- Він визначає вибір методики та інтерпретаційний підхід.
- Наприклад, у тесті тривожності цільовим симптомом є рівень тривожності, у тесті пам'яті — якість запам'ятовування.

4. Інтерпретаційні алгоритми

- Стандартизовані алгоритми: порівняння результатів із нормами та шкалами.
- Клініко-інтуїтивні алгоритми: аналіз індивідуальних особливостей, контексту життя.
- Комбіновані алгоритми: поєднання кількісних показників із якісною інтерпретацією.
- Важливо враховувати валідність, надійність та етичні аспекти використання даних.

Тема 2. Метод дослідження багатогранної особистості (сім'я MMPI).

Історія створення, основні ваги. Психодинамічна модель. Види профілів.

1. Історія створення

- Розроблений у 1939–1943 рр. Ст. Г. Гатевеєм та Дж. К. Мак-Кінлі в Університеті Міннесоти.
- Перша публікація — 1943 р., як стандартизований багатошкальний тест для діагностики психопатології.
- Подальші редакції: MMPI-2 (1989), MMPI-A (1992) для підлітків, MMPI-3 (2020) — сучасна версія.

2. Основні ваги (шкали)

- Клінічні шкали: депресія, істерія, психопатія, параноя, шизофренія, гіпоманія тощо.
- Валідизаційні шкали: L (брехня), F (рідкісні відповіді), K (корекція) — для оцінки достовірності відповідей.
- Додаткові шкали: тривожність, соціальна інтроверсія, сімейні проблеми, залежності.

3. Психодинамічна модель

- MMPI базується на припущенні, що особистість багатогранна і проявляється через різні симптоми та поведінкові патерни.
- Психодинамічний підхід дозволяє інтерпретувати профіль як відображення внутрішніх конфліктів, механізмів захисту та рівня адаптації.
- Важливим є співвідношення між шкалами, а не лише окремі показники.

4. Види профілів

- Нормативний профіль: показники в межах середніх значень.
- Клінічний профіль: виражені піки на окремих шкалах (наприклад, депресія чи параноя).
- Комбінований профіль: поєднання кількох підвищених шкал, що вказує на складні психодинамічні конфлікти.
- Специфічні патерни: наприклад, «дві вершини» (two-point code), які використовуються для точнішої діагностики.

Тема 3. Група контрольних шкал, особливості розшифровки. Шкала невротичних тріад, особливості інтерпретації

1. Група контрольних (валідаційних) шкал

- L (Lie, шкала брехні) – показує тенденцію до соціально бажаних відповідей, намагання виглядати «краще».
- F (Frequency, шкала рідкісних відповідей) – виявляє нехарактерні, рідкісні твердження; високі значення можуть свідчити про перебільшення симптомів або серйозну психопатологію.
- K (Correction, шкала корекції) – оцінює рівень захисних механізмів та спробу приховати проблеми.
- Особливість розшифровки: ці шкали не діагностують розлади, а визначають достовірність та стиль відповідей. Високі або низькі показники можуть робити інтерпретацію клінічних шкал ненадійною.

2. Шкала «невротичної тріади»

Складається з трьох клінічних шкал: Hs (іпохондрія), D (депресія), Hy (істерія). Особливості інтерпретації:

- Високі показники на цих трьох шкалах утворюють «невротичну тріаду», що часто відображає соматизацію, емоційну нестабільність та схильність до психосоматичних скарг.
- Пацієнти з такою конфігурацією профілю зазвичай демонструють виражені тілесні симптоми, але без тяжкої психотичної симптоматики.
- Інтерпретація враховує співвідношення між шкалами: наприклад, високий Hs і Hy при помірному D може свідчити про соматичні скарги з емоційним забарвленням, тоді як високий D підкреслює депресивний компонент.

Тема 4. Шкала психотичного регістру, особливості інтерпретації; шкала граничного регістру

1. Склад

Включає клінічні шкали, що відображають психотичні прояви:

- Pa (Параноя) – підозрілість, ідеї відношення.
- Pt (Психастенія) – тривожність, нав'язливі думки.
- Sc (Шизофренія) – дезорганізація мислення, емоційна відчуженість.
- Ma (Гіпоманія) – порушення афективної регуляції.

2. Особливості інтерпретації

Високі показники ($T > 65$) свідчать про ймовірність психотичних тенденцій, але не є діагнозом.

- Важливе співвідношення між шкалами:
- $Pa + Sc \rightarrow$ маревні ідеї.
- $Pt + Sc \rightarrow$ тривожно-дезорганізовані прояви.
- Інтерпретація завжди враховує валідаційні шкали (L, F, K) та клінічний контекст.

Шкала граничного реєстру (Borderline Register)

1. Склад та значення

Включає шкали, що відображають емоційну нестабільність, імпульсивність та міжособистісні труднощі.

Найчастіше це комбінації:

- Pd (Психопатична девіація) – проблеми з нормами та авторитетами.
- Ma (Гіпоманія) – імпульсивність, нестійкий афект.
- D (Депресія) та Hu (Істерія) – емоційна лабільність, соматизація.

2. Особливості інтерпретації

- Профіль «граничного реєстру» вказує на схильність до нестабільних відносин, афективних коливань, ризик саморуйнівної поведінки.
- Важливо оцінювати динаміку піків: якщо одночасно високі Pd і $Ma \rightarrow$ імпульсивність та порушення контролю; якщо додається $D \rightarrow$ ризик депресивних криз.
- Використовується для диференціації невротичних, граничних та психотичних станів.

Тема 5. Фрайбурзький особистісний опитувальник, шкали, особливості застосування.

Фрайбурзький особистісний опитувальник (FPI)

1. Історія та структура

- Розроблений у Німеччині в 1970-х роках (Фаренберг, Хампель, Зельг).
- Має кілька версій: FPI-G (довга форма), FPI-A/B (паралельні варіанти), FPI-K (коротка форма).
- У 1983 р. створено розширену редакцію з 138 пунктів, стандартизовану на репрезентативній вибірці.

2. Шкали (FPI-R, сучасна редакція)

Включає 12 основних шкал:

- Життєрадісність
- Соціальна орієнтація
- Виконання (досягнення)
- Агресивність
- Сором'язливість
- Врівноваженість
- Реактивність (емоційна чутливість)
- Домінантність

- Контроль поведінки
- Здоров'я/скарги
- Тривожність
- Відкритість (саморозкриття)

3. Особливості застосування

- Використовується переважно у клінічній психології, а також у дослідженнях особистості.
- Дає змогу оцінити емоційний стан, соціальні установки, стиль поведінки.
- Порівнюється з іншими багатофакторними опитувальниками (MMPI, EPI, 16PF), але більш адаптований для німецькомовного середовища.

Результати застосовуються для:

- психодіагностики (виявлення тривожності, агресивності, соціальної інтеграції);
- профорієнтації та кадрового відбору;
- наукових досліджень особистісних рис.

Тема 6. Сімейна психодіагностика, методи DIA, ADOR, GT.

Особливості використання.

1. Фокус на суб'єктивному сприйнятті (ADOR)

Методика ADOR (Підлітки про батьків) спрямована на вивчення установок, поведінки та методів виховання батьків очима дитини.

- Особливість: Результати показують не «об'єктивну» поведінку мами чи тата, а те, як дитина їх відчуває (наприклад, рівень ворожості чи автономії). Це критично важливо, бо дитина реагує саме на свій образ батьків, а не на їхні благі наміри.

2. Діагностика сімейної ролі та ієрархії (DIA)

Опитувальник аналізу сімейних взаємин (DIA або ACB) виявляє порушення процесу виховання та тип батьківської установки.

- Особливість: Він дозволяє чітко ідентифікувати крайнощі: від гіперпротекції (надмірної опіки) до емоційного відторгнення. Опитувальник допомагає зрозуміти, які психологічні проблеми батьків «вирішуються» за рахунок дитини (наприклад, проекція власних небажаних якостей на дитину).

3. Міжособистісна сумісність та ідентичність (GT)

Гіссенський тест (GT) використовується для оцінки особистісного профілю та того, як члени сім'ї бачать себе порівняно з іншими.

- Особливість: Його часто використовують у форматі «Я-реальне» та «Я-ідеальне», або оцінюють партнера. Це дає змогу побачити дискрепанцію (розбіжність) між тим, яким чоловік бачить себе, і яким його бачить дружина. Це ідеальний інструмент для роботи з подружніми конфліктами.

4. Комплексний підхід та «Тріангуляція» даних

Головна особливість використання цих методів — їхня взаємодоповнюваність.

- Особливість: Професійна діагностика вимагає порівняння результатів усіх членів сім'ї. Наприклад, якщо за DIA батьки демонструють

«демократичний стиль», а дитина в ADOR відмічає високу «ворожість», це вказує на зону прихованого конфлікту або подвійних стандартів у сім'ї.

Тема 7. Типологічні методи психодіагностики, опитувальник Кейрсі. Правила вживання, особливості тлумачення.

Типологічні методи базуються на класифікації людей за певними типами характеру чи темпераменту. Опитувальник Кейрсі (Keirsey Temperament Sorter) є одним із найпопулярніших інструментів у цій галузі, оскільки він спрощує складну теорію Юнга та Майєрс-Бріггс (MBTI), роблячи її прикладною для бізнесу та консультування.

Головні аспекти його використання та тлумачення:

1. Структура та правила вживання

Опитувальник складається з 70 питань, кожне з яких пропонує вибір між двома твердженнями. На відміну від клінічних тестів, тут немає «правильних» чи «патологічних» відповідей.

- Правило «першої реакції»: Тестованому радять відповідати швидко, не замислюючись над «соціально правильною» відповіддю.
- Контекст заповнення: Важливо визначити роль, у якій людина проходить тест (наприклад, «я на роботі» або «я вдома»), оскільки поведінкові прояви можуть змінюватися залежно від середовища.
- Чітка бінарність: Кейрсі наполягав на тому, що людина не може бути «трішки екстравертом». Хоча ми використовуємо всі функції, одна з них завжди домінує.

2. Чотири базові темпераменти

Кейрсі згрупував 16 психотипів у 4 фундаментальні темпераменти, що полегшує тлумачення результатів для практичних цілей (наприклад, формування команд).

Темперамент	Назва (за Кейрсі)	Основна цінність
SJ (Sensing Judging)	Епіметей (Охоронець)	Обов'язок, порядок, традиції
SP (Sensing Perceiving)	Діонісій (Ремісник)	Дія, свобода, майстерність
NF (Intuition Feeling)	Аполлон (Ідеаліст)	Самовдосконалення, сенс життя
NT (Intuition Thinking)	Прометей (Раціонал)	Інтелект, логіка, стратегія

3. Особливості тлумачення показників

Тлумачення результатів Кейрсі фокусується на тому, як людина взаємодіє зі світом через чотири дихотомії:

- Е/І (Екстраверсія — Інтроверсія): Звідки людина бере енергію — від спілкування чи самотності.
- S/N (Сенсорика — Інтуїція): Як збирає інформацію — через факти й органи чуття чи через передчуття та образи.
- Т/Ф (Мислення — Відчуття): Як приймає рішення — на основі логіки чи через емпатію та цінності.
- J/Р (Рішення — Сприйняття): Як організовує життя — через планування та контроль чи через гнучкість та спонтанність.

4. Критичні нюанси використання

При інтерпретації важливо уникати «ярликів». Психотип — це не вирок, а лише схильність діяти певним чином.

- Валідність: Результати Кейрсі часто корелюють із професійною успішністю. Наприклад, типи SJ часто стають чудовими адміністраторами, а NT — науковцями.
- Ефект Барнума: Тлумачення Кейрсі досить позитивні (майже немає описів «недоліків»). Психолог має бути обережним, щоб клієнт не просто «впізнав себе» у приємних словах, а зрозумів зони свого зростання та конфліктні точки з іншими типами.

Тема 8. Діагностика інтелектуальних процесів. Основні методи. Метод САТ. «Пелюстка Мейлі».

Діагностика інтелекту — це не лише визначення загального рівня (IQ), а й аналіз структури пізнавальних процесів: пам'яті, уваги, мислення та здатності до навчання.

Ось огляд основних методів із фокусом на вашому запиті:

1. Основні методи діагностики інтелекту

Світова практика виділяє три «золоті стандарти» тестів:

- Шкала Векслера (WAIS/WISC): Найбільш комплексний метод. Оцінює вербальний та невербальний інтелект окремо, дозволяючи побачити «профілі» успішності.
- Прогресивні матриці Равена: Вимірюють «флюїдний інтелект» — здатність логічно мислити та розв'язувати нові задачі незалежно від попереднього досвіду чи освіти.
- Тест Амтхауера (IST): Визначає структуру інтелекту (гуманітарний, математичний чи технічний склад розуму), що часто використовується у профорієнтації.

2. Тест «Пелюстка Мейлі» (Профіль Мейлі)

Річард Мейлі запропонував аналітичний підхід до інтелекту. На відміну від тестів, що дають одну цифру IQ, його методика будує графічний профіль.

- Суть методу: Оцінюються чотири основні фактори інтелекту: складність, швидкість, узагальнення та конкретизація.
- Метафора «пелюстки»: Результати наносяться на координатну сітку, де кожен промінь відповідає окремій здатності (логіка, комбінаторика, просторова уява, пам'ять). Отриманий багатокутник («пелюстка») візуально демонструє сильні та слабкі сторони інтелекту.
- Особливість: Мейлі вважав, що інтелект — це не моноліт, а комбінація генетичних задатків та набутих навичок. Його тест дозволяє зрозуміти, як саме людина думає, а не просто наскільки добре.

3. Метод САТ (Cognitive Ability Test)

В українському та пострадянському контексті під аббревіатурою САТ (часто як КОТ — Короткий Відбірковий Тест) розуміють адаптацію тесту Вандерліка.

- Структура: Містить 50 завдань, які потрібно розв'язати за строго

обмежений час (12 хвилин). Завдання включають математичні задачі, аналогії, пошук закономірностей та перевірку уваги.

- Правила вживання: Жорсткий ліміт часу — ключовий фактор. Він вимірює «динамічність» мислення.
- Заборонено користуватися калькуляторами чи допоміжними засобами.
- Тлумачення: Високий бал свідчить про високу здатність до швидкого навчання та прийняття рішень у стресових умовах (дефіцит часу). Це ідеальний інструмент для первинного скринінгу персоналу.

4. Диференціація САТ (як тематичного тесту)

Важливо: Іноді абревіатуру САТ (Children's Apperception Test) використовують для позначення Дитячого апперцептивного тесту.

- Особливість: Це проєктивна методика (дітям показують картинки з тваринами), і вона стосується не інтелекту, а емоційного стану та стосунків у сім'ї.
- У контексті інтелектуальних процесів САТ — це майже завжди згаданий вище швидкісний тест на логіку.

Тема 9. Методи проєктивної психодіагностики. Методи 1-го і 2-го поколінь. Правила використання, основні представники проєктивних тестів

Проективна психодіагностика базується на принципі проєкції: людина схильна наділяти нейтральні стимули (плями, малюнки, незакінчені речення) своїми прихованими переживаннями, конфліктами та рисами характеру.

Ось ключові аспекти еволюції та використання цих методів:

1. Еволюція методів: 1-ше та 2-ге покоління

Різниця між поколіннями полягає не лише в часі створення, а й у глибині теоретичного обґрунтування та складності інтерпретації.

1-ше покоління (Класичні методи): Початок ХХ століття (1920–1940 рр.). Базувалися переважно на класичному психоаналізі. Головна мета — виявлення несвідомих потягів та базових конфліктів особистості.

Представники: Тест чорнильних плям Роршаха (1921), Тематичний апперцептивний тест (ТАТ) Генрі Мюррея (1935).

2-ге покоління (Прикладні та експресивні методи): Середина ХХ століття (після 1940-х). Ці методи стали більш структурованими, легшими в обробці та часто фокусувалися на конкретних сферах: соціальних установках, емоційних станах або дитячо-батьківських стосунках.

Представники: Тест Розенцвейга (фрустраційна толерантність), тест Люшера (колірний вибір), тест «Дім-Дерево-Людина» (ДДЛ), тест малюнка сім'ї.

2. Основні представники та їхня суть

Проективні методи зазвичай поділяють на групи за типом стимульного матеріалу:

Тип методу	Приклад	Що діагностує
Конститутивні	Тест Роршаха	Структура особистості, спосіб сприйняття світу, психічна стійкість.

Тип методу	Приклад	Що діагностує
Інтерпретаційні	ТАТ	Провідні потреби, мотиви, сценарії міжособистісних стосунків.
Експресивні	"Неіснуюча тварина"	Психомоторика, самооцінка, рівень агресії та тривожності.
Аддитивні	Незакінчені речення	Свідомі та напівсвідомі установки щодо сім'ї, майбутнього, колег.

3. Правила використання проєктивних тестів

Використання проєктивних методик вимагає вищого рівня професіоналізму, ніж робота з опитувальниками, через високий ризик суб'єктивності.

Принцип неструктурованості: Психолог не повинен давати підказок. Інструкція має бути максимально загальною («Намалюйте людину», а не «Намалюйте чоловіка в капелюсі»).

Аналіз «Процес + Результат»: Важливо не лише те, що намалював чи сказав клієнт, а й як він це робив (паузи, виправлення, коментарі, емоційні реакції).

- Гіпотетичність: Результати проєктивного тесту — це не діагноз, а гіпотеза, яка потребує підтвердження іншими методами (інтерв'ю, анамнез, об'єктивні тести).
- Екологічність: Оскільки тести «знімають захисти» особистості, психолог має бути готовим до того, що під час тестування можуть вплинути травматичні переживання клієнта.

4. Особливості тлумачення

Тлумачення зазвичай відбувається на трьох рівнях:

- Формальний: Якість ліній, розмір малюнка, симетрія, кольори (свідчать про енергетику та контроль).
- Змістовний: Сюжет розповіді, деталі образу (свідчать про конкретні страхи чи бажання).
- Символічний: Архетипові значення (наприклад, коріння дерева як зв'язок з минулим).

Тема 10. Класичні проєктивні методики: чорнильна пляма Роршаха та тематичний тест апперцепції. Огляд способів, особливості застосування.

Тест Роршаха та ТАТ (Тематичний апперцептивний тест) — це «важка артилерія» проєктивної психодіагностики. Обидва методи належать до першого покоління і спрямовані на вивчення глибинних, часто неусвідомлюваних структур особистості.

Ось детальний огляд цих методик:

1. Тест чорнильних плям Германа Роршаха

Цей метод називають «рентгеном психіки». Він базується на конститутивному принципі: людина накладає власну структуру на неструктурований стимул (пляму).

- Матеріал: 10 стандартних карток із симетричними плямами (5 чорно-білих, 2 чорно-червоні, 3 кольорові).
- Процедура: Клієнту ставлять лише одне питання: «На що це схоже?». Психолог фіксує кожне слово, час реакції, положення картки та емоційні прояви.
- Особливості застосування та шифрування:
- Тлумачення базується не на фантазії психолога, а на строгій системі категорій (за системою Екснера або Клопфера):
- Локалізація (W, D, Dd): Людина бачить цілий образ (схильність до теоретизації) чи дрібні деталі (педантичність, тривожність)?
- Детермінанти (F, M, C): Що визначило відповідь? Форма (контроль), рух (внутрішнє життя) чи колір (емоційність)?
- Зміст (H, A, Obj): Хто це — люди, тварини чи неживі предмети?

2. Тематичний апперцептивний тест (ТАТ)

ТАТ, створений Генрі Мюрреєм, вивчає не структуру психіки, а її динаміку: потреби, мотиви та життєві сценарії.

- Матеріал: Набір із 31 картки з чорно-білими зображеннями ситуацій (зазвичай використовується 20, залежно від статі та віку). Ситуації часто мають драматичний або невизначений характер.
- Процедура: Клієнт має скласти розповідь за картинкою: що відбувається зараз, що призвело до цього і чим усе закінчиться.
- Особливості застосування:
- Тут працює принцип «апперцепції» — сприйняття нового крізь призму минулого досвіду. Психолог шукає «Героя»: з ким клієнт себе ідентифікує?
- Потреби героя: Чого він хоче (досягнення, влада, афіліація/любов)?
- Тиск середовища: Чи світ навколо героя ворожий, чи допомагає йому?
- Фінал: Чи закінчується історія перемогою, поразкою чи залишається невизначеною (рівень оптимізму/депресивності).

3. Порівняння та особливості використання

Характеристика	Тест Роршаха	Тест ТАТ
Рівень психіки	Формальний (як я мислю?)	Змістовний (що я хочу?)
Ступінь проекції	Максимальна (стимул ні про що)	Середня (стимул — сцена з життя)
Основний фокус	Психопатологія, інтелект, контроль	Конфлікти, стосунки, мотивація
Час проведення	45–90 хвилин	Може розтягнутися на 2 сесії

4. Критичні правила для обох методів

Уникнення «дикого психоаналізу»: Не можна трактувати кожну деталь буквально (наприклад, «бачить вовка — значить агресивний»). Тлумачення можливе лише через сукупність ознак.

- Роль діагноста: Психолог має бути «білим екраном» — ніяк не оцінювати відповіді під час тесту, щоб не нав'язати клієнту напрямок розповіді.
- Валідність: Ці методи дають неймовірну глибину розуміння особистості, але їх результати майже неможливо перекласти в сухі статистичні цифри, тому вони вимагають великого досвіду клініциста.

10. Структура залікового кредиту з дисципліни

Назви змістовних модулів і тем практичних занять	Кількість годин			
	денна форма			
	усього	у тому числі		
		л.	пр.	с.р.
Тема 1. Психодіагностика, класифікація методів, області застосування, психометричні та проєктивні методи. Области застосування та особливості використання результатів. Поняття «цільовий симптом». Інтерпретаційні алгоритми.	9	2	1	6
Тема 2. Метод дослідження багатогранної особистості (сім'я MMPI). Історія створення, основні ваги. Психодинамічна модель. Види профілів.	9	2	1	6
Тема 3. Група контрольних шкал, особливості розшифровки; Шкала невротичних триад, особливості інтерпретації;	9	2	1	6
Тема 4. Шкала психотичного реєстра, особливості інтерпретації; шкала граничного реєстру;	9	2	1	6
Тема 5. Фрайбурзький особистісний опитувальник, шкали, особливості застосування.	9	2	1	6
Тема 6. Сімейна психодіагностика, методи DIA, ADOR, GT. Особливості використання.	9	2	1	6
Тема 7. Типологічні методи психодіагностики, опитувальник Кейрсі. Правила вживання, особливості тлумачення.	9	2	2	5
Тема 8. Діагностика інтелектуальних процесів. Основні методи. Метод САТ. «Пелюстка Мейлі».	9	2	2	5
Тема 9. Методи проєктивної психодіагностики. Методи 1-го і 2-го поколінь. Правила використання, основні представники проєктивних тестів;	9	2	2	5
Тема 10. Класичні проєктивні методики: чорнильна пляма Роршаха та тематичний тест апперцепції. Огляд способів, особливості застосування.	9	2	2	5
Усього:	90	20	14	56

11. Тематика самостійних занять з дисципліни

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	«Методологічний фундамент та професійна етика діагноста»	6

2	«Архітектоніка особистості: класична модель MMPI»	6
3	«Психологічні захисти та соматизація: аналіз невротичного регістру»	6
4	«Межові стани та психопатологічні профілі в клінічній практиці»	6
5	«Експрес-оцінка психологічного статусу за допомогою опитувальника FPI»	6
6	«Системний аналіз сімейної взаємодії та батьківських установок»	6
7	«Типологія характеру: від теорії К.Г. Юнга до портретів Кейрсі»	5
8	«Когнітивний ресурс: структура та динаміка інтелектуальних процесів»	5
9	«Еволюція проективного методу: від символу до цілісного образу»	5
10	«Глибинна психодіагностика: інтерпретаційні системи Роршаха та ТАТ»	5
Всього		56

12. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні:

1. Бурлачук Л. Ф. Психодіагностика : підручник для студ. вищ. навч. закл. 3-тє вид., переробл. і доповн. Київ : Логос, 2018. 496 с.
2. Корольчук М. С., Осьодло В. І. Психодіагностика : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Ніка-Центр, 2017. 400 с.
3. Максименко С. Д., Носенко Е. Л. Експериментальна психологія : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 432 с.
4. Моргун В. Ф., Тітов І. Г. Основи психологічної діагностики : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. 2-ге вид. Київ : Слово, 2012. 464 с.
5. Психологічна діагностика : навч. посіб. / Л. І. Березовська та ін. Київ : Академвидав, 2013. 232 с.
6. Романюк Л. В. Основи психодіагностики : курс лекцій. Хмельницький : ХНУ, 2015. 164 с.
7. Терлецька Л. Г. Психодіагностика : навч. посіб. Київ : Слово, 2012. 160 с.
8. Шебанова В. І. Психодіагностика : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Херсон : Олді-Плюс, 2014. 410 с.
9. Keirsey D. Please Understand Me II: Temperament, Character, Intelligence. Del Mar, CA : Prometheus Nemesis Book Company, 1998. 351 p.
10. Meyer G. J., Viglione D. J., Mihura J. L. Rorschach Performance Assessment System (R-PAS): Administration, Scoring, Interpretation, and Technical Manual. Toledo, OH : R-PAS, 2011. 518 p.

Додаткові:

1. Aiken L. R., Groth-Marnat G. Psychological Testing and Assessment. 12th ed. Boston : Allyn & Bacon, 2006. 552 p.
2. Anastasi A., Urbina S. Psychological Testing. 7th ed. Upper Saddle River, NJ : Prentice Hall, 1997. 721 p.
3. Archer R. P. Assessing Adolescent Psychopathology: MMPI-A / MMPI-A-RF. 4th ed. New York : Routledge, 2016. 514 p.

4. Beutler L. E., Groth-Marnat G. Integrative Assessment of Adult Personality. 3rd ed. New York : Guilford Press, 2014. 512 p.
5. Butcher J. N. The Oxford Handbook of Child and Adolescent Assessment. Oxford : Oxford University Press, 2013. 784 p.
6. Butcher J. N., Williams C. L. Essentials of MMPI-2 and MMPI-A Interpretation. 2nd ed. Minneapolis : University of Minnesota Press, 2000. 412 p.
7. Exner J. E. The Rorschach: A Comprehensive System. Vol. 1: Basic Foundations and Principles of Interpretation. 4th ed. New York : Wiley, 2002. 656 p.
8. Flanagan D. P., McDonough E. M. Contemporary Intellectual Assessment: Theories, Tests, and Issues. 4th ed. New York : Guilford Press, 2018. 910 p.
9. Fowler C., O'Donohue W. Case Studies in Clinical Psychological Assessment. New York : Oxford University Press, 2024. 448 p.
10. Graham J. R. MMPI-2: Assessing Personality and Psychopathology. 5th ed. New York : Oxford University Press, 2011. 592 p.
11. Greene R. L. The MMPI-2/MMPI-2-RF: An Interpretive Manual. 3rd ed. Boston : Allyn & Bacon, 2010. 816 p.
12. Groth-Marnat G., Wright A. J. Handbook of Psychological Assessment. 6th ed. Hoboken, NJ : Wiley, 2016. 928 p.
13. Hathaway S. R., McKinley J. C. MMPI-2: Manual for Administration, Scoring, and Interpretation. Minneapolis : University of Minnesota Press, 1989. 178 p.
14. Heilbrun K., DeMatteo D., Holliday S. B. Forensic Mental Health Assessment: A Casebook. 2nd ed. Oxford : Oxford University Press, 2014. 584 p.
15. Hogan T. P. Psychological Testing: A Practical Introduction. 4th ed. Hoboken, NJ : Wiley, 2019. 656 p.
16. Hopwood C. J., Bornstein R. F. Multimethod Clinical Assessment. New York : Guilford Press, 2014. 438 p.
17. Kaufman A. S. IQ Testing 101. New York : Springer Publishing Company, 2009. 312 p.
18. Keirsey D. Please Understand Me II: Temperament, Character, Intelligence. Del Mar, CA : Prometheus Nemesis, 1998. 351 p.
19. Kleiger J. H. Rorschach Assessment of Psychotic Phenomena: Clinical, Conceptual, and Empirical Developments. New York : Routledge, 2017. 432 p.
20. Kline P. The Handbook of Psychological Testing. 2nd ed. London : Routledge, 2000. 752 p.
21. McGrath R. J. Creating Psychologically Healthy Workplaces. Cheltenham : Edward Elgar Publishing, 2023. 320 p.
22. Meyer G. J., Viglione D. J. Rorschach Performance Assessment System (R-PAS): Administration, Scoring, and Interpretation. Toledo, OH : R-PAS, 2011. 518 p.
23. Morey L. C. Essentials of PAI Assessment. Hoboken, NJ : Wiley, 2003. 288 p.
24. Morgan H., Murray H. A. Thematic Apperception Test Manual. Cambridge, MA : Harvard University Press, 1943. 20 p.

25. Nichols D. S. Essentials of MMPI-2 Assessment. 2nd ed. Hoboken, NJ : Wiley, 2011. 416 p.
26. Rorschach H. Psychodiagnostics: A Diagnostic Test Based on Perception. Mansfield Centre, CT : Martino Publishing, 2013. 226 p.
27. Sattler J. M. Assessment of Children: Cognitive Foundations and Applications. 6th ed. San Diego, CA : J. M. Sattler Publisher, 2018. 912 p.
28. Schinka J. A., Velicer W. F. Handbook of Psychology. Vol. 2: Research Methods in Psychology. 2nd ed. Hoboken, NJ : Wiley, 2012. 648 p.
29. Teglassi H. Essentials of TAT and Other Storytelling Assessments. 2nd ed. Hoboken, NJ : Wiley, 2010. 336 p.
30. Weiner I. B., Greene R. L. Handbook of Personality Assessment. 2nd ed. Hoboken, NJ : Wiley, 2017. 704 p.

Інформаційні ресурси:

1. American Psychological Association (APA). Testing and Assessment. URL: <https://www.apa.org/science/programs/testing> (Головний ресурс зі стандартів тестування та етики).
2. Buros Center for Testing. Test Reviews Online. URL: <https://buros.org>. (Найбільша у світі база рецензій на психологічні тести).
3. MMPI-2 Training and Resources. University of Minnesota Press. URL: <https://www.upress.umn.edu/test-division/mmpi-2> (Офіційні матеріали щодо родини тестів MMPI).
4. Rorschach Performance Assessment System (R-PAS). Official Website. URL: <https://r-pas.org> (Матеріали щодо сучасної системи кодування Роршаха).
5. The Keirsey Temperament Website. Temperament and Character. URL: <https://www.keirsey.com> (Офіційний ресурс за методикою Кейрсі).
6. Society for Personality Assessment (SPA). Resources for Clinicians. URL: <https://www.personality.org> (Ресурси з проективної та особистісної діагностики).
7. Psychology Today. Tests and Self-Help Tools. URL: <https://www.psychologytoday.com/intl/tests> (Популярний ресурс для ознайомлення з типами тестів).

Українські та локальні ресурси

8. Національна психологічна асоціація (НПА) України. Ресурси та стандарти. URL: <https://www.npa-ua.org> (Етичні кодекси та професійні стандарти українських психологів).
9. Психометрика. Платформа онлайн-тестування та адаптації методик. URL: <https://psychometrika.org> (Наукові адаптації зарубіжних тестів).
10. Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Наукові праці та методичні розробки. URL: <http://psychology-naes-ua.institute>
11. Giunti Psychometrics Ukraine. Офіційний дистриб'ютор стандартизованих тестів (MMPI-2, Raven's Matrix). URL: <https://giuntipsy.com.ua> (Ресурс для придбання ліцензійних методик).

- 12.Освіта.ua. Психологічні тести та діагностика інтелекту. URL:
<https://osvita.ua/test/psychology/>

Електронні бібліотеки та бази даних (Full-text)

- 13.Google Scholar. Пошук наукових статей з психодіагностики. URL:
<https://scholar.google.com>
- 14.ResearchGate. Спільнота вчених з доступом до препринтів статей. URL:
<https://www.researchgate.net> (Пошук сучасних досліджень за ключовими словами "MMPI-2 interpretation" або "Rorschach validity").
- 15.PubMed (Psychiatry/Psychology section). Медичні аспекти діагностики.
URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov>

13. Контроль і оцінка результатів навчання

13.1. Види контролю (поточний, підсумковий), проміжна атестація Методи контролю: поточний, підсумковий.

При оцінюванні знань здобувача освіти приділяється перевага стандартизованим методам контролю: тестування (комп'ютерне), письмові роботи, контроль практичних навичок.

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно до конкретних цілей теми. Він містить: опитування, співбесіду, відповіді на питання, комп'ютерне тестування, виступ з доповіддю, захист рефератів.

Підсумковий контроль здійснюється наприкінці вивчення дисципліни у вигляді диференційованого заліку.

13.2. Форми контролю

Оцінка за розділ визначається як сума оцінок поточної навчальної діяльності (у балах) та оцінки підсумкового контролю (у балах), яка виставляється при оцінюванні теоретичних знань та практичних навичок відповідно до переліків, визначених програмою дисципліни.

Максимальна кількість балів, що присвоюється здобувачу освіти при засвоєнні кожного розділу (залікового кредиту) – 100, в тому числі за поточну навчальну діяльність – 60 балів (60%), за результатами підсумкового контролю – 40 балів (40%).

Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті відповідно до конкретних цілей з кожної теми та під час індивідуальної роботи викладача зі здобувачами освіти. При оцінюванні навчальної діяльності здобувача освіти необхідно надавати перевагу стандартизованим методам контролю: тестуванню, структурованим письмовим роботам, структурованому за процедурою контролю практичних навичок в умовах, що наближені до реальних.

ОЦІНКУ **“ВІДМІННО”** отримує здобувач освіти, який твердо знає програмовий матеріал, глибоко його засвоїв, вичерпно, послідовно, грамотно і логічно його викладає, у відповіді якого тісно пов'язується теорія з практикою. При цьому здобувач освіти не вагається з відповіддю при видозміні завдання,

вільно справляється з задачами та питаннями другого та третього рівня оцінки знань, виявляє знайомство з монографічною літературою, вірно обґрунтовує прийняте рішення, володіє елементами лікарської техніки, різносторонніми навиками та прийомами виконання практичних робіт. Практичні навички виконує без помилок, вміє в професійній діяльності ефективно використовувати набуті знання.

ОЦІНКУ “ДОБРЕ” отримує здобувач освіти, який знає програмовий матеріал грамотно і змістовно його викладає, який не допускає значних неточностей у відповіді на запитання, правильно використовує теоретичні положення при вирішенні практичних запитань і задач, володіє необхідними навиками і технікою їх виконання.

ОЦІНКУ “ЗАДОВІЛЬНО” отримує здобувач освіти, який знає основний матеріал, але не засвоїв його деталей, допускає неточності, недостатньо правильні формулювання, порушує послідовність у викладанні програмового матеріалу і відчуває труднощі при виконанні практичних навиків або виконує їх з істотними помилками, з помилками вирішує ситуаційні задачі третього рівня контролю знань.

ОЦІНКУ “НЕЗАДОВІЛЬНО” отримує здобувач освіти, який не знає значної частини програмового матеріалу, допускає значні помилки у його викладанні, невпевнено, з великими труднощами виконує практичні навички.

Бали за поточну успішність прив'язуються до середньої арифметичної оцінки за традиційною чотирибальною системою незалежно від кількості занять. Конвертація проводиться перед підсумковим контролем.

Підсумковий контроль здійснюється по завершенню вивчення всіх тем на останньому контрольному занятті. До підсумкового контролю допускають здобувачів освіти, які виконали всі види робіт, що передбачені навчальною програмою, та при вивченні розділу набрали кількість балів, не меншу за мінімальну. Конкретні форми підсумкового контролю визначаються у робочій навчальній програмі

Підсумковий контроль вважається зарахованим, якщо здобувач освіти набрав не менше 20 балів.

Оцінювання дисципліни:

Оцінка з дисципліни виставляється лише здобувачам освіти, яким зараховані усі розділи з дисципліни. Оцінка з дисципліни виставляється як середня з оцінок за розділи, на які структурована навчальна дисципліна. Оцінка з дисципліни Fx, F ("2") виставляється здобувачам освіти, яким не зараховано хоча б один розділ з дисципліни після завершення її вивчення. Оцінка Fx ("2") виставляється здобувачам освіти, які набрали мінімальну кількість балів за поточну навчальну діяльність, але не склали підсумковий контроль. Вони мають право на повторне складання підсумкового контролю не більше двох разів за графіком, затвердженим деканатом.

Здобувачі освіти які одержали оцінку F по завершенні вивчення дисципліни (не виконали навчальну програму хоча б з одного розділу або не набрали за поточну навчальну діяльність з розділу мінімальну кількість балів), мають **пройти повторне навчання з відповідного розділу**. Рішення

приймається керівництвом ЗВО відповідно до нормативних документів, затвердженим в установленому порядку.

14. Політика навчальної дисципліни

Здобувач освіти зобов'язаний дотримуватися обов'язків, передбачених статтею 63 Закону України «Про вищу освіту», а також:

- своєчасно та в повному обсязі відвідувати заняття, передбачені навчальним планом та графіком навчального процесу;
- своєчасно та належним чином виконувати всі види завдань, передбаченими навчальними планами та програмами;
- у встановленому державними стандартами обсязі володіти теоретичними знаннями, практичними навичками, сучасними методами досліджень, проходити контрольні заходи, передбачені навчальними планами та програмами;
- своєчасно складати (перескладати) залік, виконувати контрольні роботи, відпрацьовувати заняття в терміни та за графіком, встановленими кафедрою психології;
- своєчасно інформувати викладача щодо неможливості з поважних причин відвідувати заняття;
- постійно прагнути до підвищення загальної культури, морального вдосконалення, проявляти належну повагу до керівних, науково-педагогічних, навчально-допоміжних працівників;
- дбайливо ставитись до майна, яке йому надано в користування, дотримуватись правил внутрішнього трудового розпорядку;
- виконувати вимоги з охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії, протипожежної безпеки, передбачені відповідними правилами та інструкціями.
- у повному обсязі відшкодувати збитки, нанесені невиконанням чи неналежним виконанням умов з охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії, протипожежної безпеки.

Здобувач освіти зобов'язаний дотримуватися положень етичного кодексу ЗФУУ.

Здобувач освіти має права, передбачені статтею 62 Закону України «Про вищу освіту».

Усі форми контрольних заходів та критерії оцінювання здобувачів зазначенні в положенні університету про оцінювання результатів вивчення навчальної дисципліни.